29. 11. 2022

ID: 115580

Náhrada škody

Tramvajový nástupní ostrůvek je součástí dráhy ve smyslu zákona o drahách, nikoliv součástí ani příslušenstvím dálnice, silnice nebo místní komunikace, jak to vylučuje zákon o pozemních komunikacích. Povinnost zajistit údržbu dráhy, včetně všech staveb, které jsou její součástí, má vlastník dráhy. Povinnost k náhradě újmy, která osobě vznikla uklouznutím na tramvajovém nástupním ostrůvku, je třeba posuzovat podle ustanovení občanského zákoníku o obecné odpovědnosti za újmu, když zákon o drahách neobsahuje speciální právní úpravu náhrady újmy, a nikoli v režimu zákona o pozemních komunikacích, který ukládá objektivní odpovědnost za újmu způsobenou závadami ve sjízdnosti či schůdnosti vlastníkům komunikací, kterými však dráhy (ani její součásti) nejsou.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č.j. 25 Cdo 2126/2020-144 ze dne 11.8.2022)

Nejvyšší soud rozhodl v právní věci žalobce: V. D., narozený XY, bytem XY, zastoupený Mgr. P.Č., advokátem se sídlem B., proti žalovaným: 1) statutární město Brno, se sídlem B., 2) Dopravní podnik města Brna, a. s., se sídlem B., za účasti vedlejšího účastníka na straně žalovaného 2): Kooperativa pojišťovna, a. s., Vienna Insurance Group, se sídlem P., o 350 597 Kč s příslušenstvím, vedené u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 14 C 17/2015-106, o dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 8. 1. 2020, č. j. 44 Co 548/2018-128, tak, že dovolání proti potvrzujícímu výroku o věci samé rozsudku odvolacího soudu se zamítá.

Z odůvodnění:

Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 8. 1. 2020, č. j. 44 Co 548/2018-128, potvrdil rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 19. 4. 2018, č. j. 14 C 17/2015-106, kterým tento soud zamítl žalobu, aby žalovaní 1) a 2) byli povinni zaplatit žalobci společně a nerozdílně 350 597 Kč s příslušenstvím a rozhodl o náhradě nákladů řízení; odvolací soud též rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Žalobce se po žalovaných 1) a 2) domáhal náhrady škody s tím, že dne 21. 1. 2013 při cestě do zaměstnání v 7:07 hodin vystoupil z tramvaje na zastávce „XY“ v Brně na nástupní ostrůvek (dále též jen „ostrůvek“), přičemž po vystoupení při chůzi po ostrůvku k přechodu uklouzl na svažujícím se jihozápadním konci ostrůvku vlivem ledovky a přivodil si zlomeninu kotníku. Odvolací soud konstatoval, že soud prvního stupně provedl řádné dokazování, vyšel tak z jeho skutkových zjištění, dle kterých se ostrůvek nacházel na pozemku žalovaného 1) a v době škodní události na něm byla provedena žalovaným 2) řádná zimní údržba (posolený povrch). Dne 20. 1. 2013 od dopoledních hodin a dne 21. 1. 2013 mezi 00:00 a 08:00 hodin se na území Brna vyskytovaly mrznoucí srážky a ledovka proměnlivé intenzity, teplota vzduchu byla záporná. Dne 20. 1. 2013 v 10:12 hodin byla vydána výstraha na výskyt ledovky pro Jihomoravský kraj s platností od 20. 1. 2013 od 22:00 do 22. 1. 2013 00:00 hodin. Po právní stránce odvolací soud shodně se soudem prvního stupně uzavřel, že žalovaný 1) není ve věci pasivně věcně legitimován, neboť ostrůvek, kde se stal žalobci úraz, je součástí dráhy [§ 50 písm. d) vyhlášky č. 177/1995 Sb., kterou se vydává stavební a technický řád drah, § 14 odst. 2 písm. b) zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích] a zákon č. 266/1994 Sb., o drahách, upravuje povinnosti vlastníka dráhy k tomuto majetku včetně jeho údržby. Ve vztahu k žalovanému 2) pak nebyly naplněny předpoklady pro jeho odpovědnost za škodu ve smyslu § 420 a § 420a zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, účinného do 31. 12. 2013 (dále jen „obč. zák.“). Žalobce neprokázal, že by byla zimní údržba v místě škodní události žalovaným 2)

zanedbána, změna počasí s ohledem na výstrahu před ledovkou nebyla překvapivá, bylo třeba vyvinout zvýšenou opatrnost. Odpovědnost dopravní organizace za škodu pak nebylo možno dovodit ani podle § 427 a § 428 obč. zák., jelikož sám žalobce v žalobě uvedl, že k jeho úrazu došlo „po vysednutí z tramvaje na ostrůvku nástupiště, na konci zastávky, kam došel bez jakýchkoliv problémů, až v místě, kde se ostrůvek nástupiště svažuje k přechodu pro chodce“. Z uvedeného je zřejmé, že ke škodě žalobce došlo po ukončení jízdy dopravním prostředkem (po vystoupení), škoda tak nebyla vyvolána zvláštní povahou provozu dopravního prostředku a žalovaný 2) v souvislosti s přepravou žalobce žádnou právní povinnost, která by vedla ke škodě na zdraví žalobce, neporušil.

Rozsudek odvolacího soudu napadl žalobce dovoláním. V prvé řadě zpochybňuje závěr soudů, že žalovaný 1) není vlastníkem pozemní komunikace, resp. dráhy, jejíž součástí tato stavba (ostrůvek) je, jelikož tímto vlastníkem má být žalovaný 2). Namítá, že tento závěr nemá podle obsahu spisu oporu v provedeném dokazování, čímž se soudy z hlediska přípustnosti dovolání odchýlily od ustálené rozhodovací praxe. Dále má dovolatel za to, že dovolání je podle § 237 o. s. ř. přípustné pro řešení otázky týkající se odpovědnosti vlastníka pozemní komunikace (chodníku), která je součástí dráhy, a odpovědnosti provozovatele této dráhy, za újmu vzniklou chodci v důsledku vadné údržby této komunikace, kterou dosud dovolací soud nerozhodoval, stejně jako dosud nerozhodoval otázku, ve kterém okamžiku končí provozování dopravy a odpovědnost jejího provozovatele. Dovolatel též zpochybňuje, že by středový ostrůvek nebyl pozemní komunikací, ale součástí dráhy. Namítá, že žalovaný 1) odpovídá za škodu z titulu vlastníka pozemní komunikace a jeho vlastnictví odvozuje od vlastnictví pozemku pod touto stavbou, dále z titulu povinností obce, kdy žalovaný 1) jakožto obec, v jejímž územním obvodu se škodní událost stala, porušil § 2 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, a z titulu obecné odpovědnosti za škodu podle § 420 a § 420a obč. zák. Odpovědnost žalovaného 2) za škodu pak dovolatel odvozuje z titulu provozovatele dráhy s tím, že podle § 20 zákona č. 266/1994 Sb. je vlastník dráhy povinen zajistit údržbu dráhy a odpovídá podle obecných ustanovení občanského zákoníku za újmu vzniklou porušením této své povinnosti, a z titulu zvláštní odpovědnosti za újmu způsobenou provozem dopravního prostředku ve smyslu § 427 a § 428 obč. zák. Má za to, že pohyb dopravované osoby po ostrůvku, až do okamžiku jeho opuštění, může být ohrožen skutečnostmi, které jsou vlastní provozu dopravního prostředku, kdy k újmě na zdraví dovolatele došlo pro neřádnou údržbu tohoto nástupního ostrůvku [dovolatel rozporuje, že by žalovaný 2) provedl na ostrůvku řádnou údržbu] v kombinaci s jeho technickým řešením – svažitostí ke konci ostrůvku. Navrhl, aby dovolací soud napadené rozhodnutí i rozhodnutí soudu prvního stupně zrušil a vrátil věc okresnímu soudu k dalšímu řízení.

Žalovaný 1) ve svém vyjádření navrhl dovolání zamítnout. Napadený rozsudek odvolacího soudu považuje za správný a má za to, že v řízení bylo prokázáno vlastnictví žalovaného 2) k předmětnému nástupnímu ostrůvku.

Žalovaný 2) ve svém vyjádření označil dovolání za nepřípustné.

Nejvyšší soud postupoval podle občanského soudního řádu ve znění účinném od 1. 1. 2022 (viz čl. II a XII zákona č. 286/2021 Sb.) – dále jen „o. s. ř.“ a shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), řádně zastoupeným advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř. a je částečně přípustné podle § 237 o. s. ř. pro řešení otázky odpovědnosti za újmu na zdraví vzniklou chodci uklouznutím na tramvajovém nástupním ostrůvku městské hromadné dopravy, která v rozhodovací činnosti dovolacího soudu dosud nebyla řešena. Dovolání však v této části není důvodné.

Podle § 3079 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, účinného od 1. 1. 2014, dovolací soud posoudil věc podle dosavadních právních předpisů, tedy podle zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, účinného do 31. 12. 2013 (dále též jen „obč. zák.“), neboť k tvrzenému porušení právních povinností mělo dojít před 1. 1. 2014.

Nesprávné právní posouzení věci může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

Podle § 14 odst. 2 písm. b) zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, součástmi ani příslušenstvím dálnice, silnice a místní komunikace nejsou nástupní ostrůvky, označníky zastávek a čekárny linkové osobní dopravy a hromadné veřejné dopravy, trolejová vedení a jejich sloupy, provozní a technická policejní zařízení.

Podle § 50 písm. d) vyhlášky č. 177/1995 Sb., kterou se vydává stavební a technický řád drah, součástí dráhy jsou zastávky, které tvoří nástupiště a nástupní ostrůvky, jejich vybavení a přístřešky.

Podle § 5 odst. 1 zákona č. 266/1994 Sb., o drahách, stavbou dráhy je stavba cesty určené k pohybu drážních vozidel a stavba, která rozšiřuje, doplňuje, mění nebo zabezpečuje dráhu bez ohledu, zda je v obvodu dráhy či nikoliv. Stavba dráhy není součástí pozemku. Stavba dráhy celostátní, regionální, tramvajové, trolejbusové nebo dráhy speciální je veřejně prospěšná.

Podle § 20 odst. 1 zákona o drahách vlastník dráhy je povinen zajistit údržbu a opravu dráhy v rozsahu nezbytném pro její provozuschopnost a umožnit styk dráhy s jinými dráhami.

Z dikce výše citovaných ustanovení vyplývá, že tramvajový nástupní ostrůvek je součástí dráhy ve smyslu zákona o drahách, nikoliv součástí ani příslušenstvím dálnice, silnice nebo místní komunikace, jak to vylučuje zákon o pozemních komunikacích. Jde o stavbu dráhy, která není součástí pozemku, je tedy samostatnou věcí. Povinnost zajistit údržbu dráhy, včetně všech staveb, které jsou její součástí, má vlastník dráhy. Povinnost k náhradě újmy, která osobě vznikla uklouznutím na tramvajovém nástupním ostrůvku, je pak třeba posuzovat podle ustanovení občanského zákoníku o obecné odpovědnosti za újmu, když zákon o drahách neobsahuje speciální právní úpravu náhrady újmy, a nikoli v režimu zákona o pozemních komunikacích, který ukládá objektivní odpovědnost za újmu způsobenou závadami ve sjízdnosti či schůdnosti vlastníkům komunikací, kterými však dráhy (ani její součásti) nejsou.

V projednávané věci je proto správný závěr soudů, že žalovaný 1) není ve sporu pasivně věcně legitimován, protože není vlastníkem předmětného nástupního ostrůvku a jeho odpovědnost nezakládá ani zákon o obcích, jak se mylně domnívá dovolatel, neboť povinnost k údržbě ostrůvku je výslovně dána na základě speciálního právního předpisu (zákona o drahách) vlastníkovi dráhy, tedy žalovanému 2), který svůj vlastnický vztah k ostrůvku nepopírá.

Ani obecná odpovědnost žalovaného 2) za škodu ve smyslu § 420 a § 420a obč. zák. dána není a odvolací soud ji vyloučil v souladu s konstantní rozhodovací praxí dovolacího soudu. Obecná odpovědnost za škodu je totiž založena na současném splnění čtyř předpokladů: vznik škody, porušení právní povinnosti, vztah příčinné souvislosti mezi porušením povinnosti a škodou a presumované zavinění (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2003, sp. zn. 25 Cdo 986/2001, uveřejněný pod č. 14/2005 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní – dále jen „Sb. rozh. obč.“). V dané věci se přitom žalobci nepodařilo prokázat (skutková zjištění nejsou předmětem dovolacího přezkumu), že by žalovaný 2) zanedbal zimní údržbu ostrůvku v čase škodní události a tím porušil svoji právní povinnost vyplývající z § 20 zákona č. 266/1994 Sb., o drahách. Naopak bylo prokázáno, že ostrůvek byl ošetřen posypovou solí. Chybí tak zde jeden z předpokladů odpovědnosti za škodu, kterým je porušení právní povinnosti.

Odpovědnost žalovaného 2) pak nelze založit ani z hlediska právní úpravy odpovědnosti za škodu způsobenou provozem dopravy či vyjmenovaného dopravního prostředku, Předpokladem takové odpovědnosti není porušení právní povinnosti, jestliže škoda je vyvolána zvláštní povahou provozu

zařízení, jež jsou označena jako motorová vozidla, motorová plavidla a letadla. Jde o odpovědnost objektivní; zákon tím poskytuje zvýšenou ochranu poškozenému a reflektuje skutečnost, že dopravní prostředky představují více či méně složitá technická zařízení, s jejichž provozem jsou spojeny zvýšené nároky na jejich ovládání, pohybují se zpravidla vyšší rychlostí, mají značnou kinetickou energii, a vykazují proto zvýšené riziko vzniku škod pro přepravované osoby či pro okolí. Objektivní odpovědnost se spojuje právě s těmito projevy typickými pro provoz dopravních prostředků, zejména s jeho působením na okolí či dovnitř způsobem, který je výsledkem vlastností dopravního prostředku, schopného přemisťovat se z místa na místo a přepravovat přitom osoby či věci. Škoda je způsobena zvláštní povahou provozu motorového vozidla tehdy, je-li způsobena jeho typickými vlastnostmi, zejména zvýšenou rychlostí, omezenou ovladatelností, vysokou hmotností, technickou konstrukcí či charakterem (pevnost, tvrdost) použitých materiálů; působení těchto faktorů musí být spojeno s využitím dopravního prostředku k jeho provozu. O provoz jde nejen při nejčastější a nejobvyklejší činnosti, jíž je jízda vozidla, nýbrž i v případě přípravy k jízdě, bezprostředních úkonů po ukončení jízdy, uvedení motoru do chodu v garáži (viz rozsudek bývalého Nejvyššího soudu SSR ze dne 27. 10. 1971, sp. zn. 1 Cz 42/71, č. 9/1972 Sb. rozh. obč.), jakož i samovolného pohybu vozidla bez současného uvedení jeho motoru do chodu (viz zprávu bývalého Nejvyššího soudu SSR ze dne 23. 11. 1983, sp. zn. Cpj 10/83, č. 3/1984 Sb. rozh. obč.). Jedním z důvodů pro širší pojetí provozu motorového vozidla je samotné naplnění smyslu a účelu institutu objektivní odpovědnosti za škodu v dopravě. Tím je zvýšená a účinná ochrana poškozených před škodami vyplývajícími z rizikové činnosti, která není člověkem plně ovladatelná, a v případě vzniku škody je pro poškozeného s ohledem na specifický charakter této činnosti podstatně ztížená možnost prokázat předpoklady odpovědnosti za zavinění konkrétního škůdce, jelikož pravidelností v dopravě je komplikovanost nehodových dějů a spolupůsobení několika příčin najednou. Účinnou ochranu poškozeným je třeba poskytnout vždy, když jim škoda vznikne ve věcné souvislosti s provozem dopravy či dopravního prostředku a je způsobena jeho zvláštní povahou (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2015, sp. zn. 25 Cdo 3925/2013, č. 71/2015 Sb. rozh. obč.).

V projednávané věci vyplynulo ze skutkových zjištění, že ke škodní události žalobce došlo v Brně na zastávce „XY“ po vystoupení žalobce z tramvaje na konci ostrůvku v místě, kam chůzí došel a kde se ostrůvek svažuje k přechodu pro chodce. Jelikož k pádu žalobce došlo bez jakéhokoliv působení dopravního prostředku, ať již vlivem jeho pohybu, konstrukčního prvku či jakéhokoliv jeho projevu, je vyloučena odpovědnost žalovaného 2) jakožto provozovatele tramvaje za škodu ve smyslu § 427 a § 428 obč. zák., neboť škodní událost žalobce nebyla vyvolaná zvláštní povahou provozu tramvaje. Za škodu vzniklou cestujícímu při vystupování ze silničního dopravního prostředku odpovídá dopravce ve smyslu ustanovení § 311 občanského zákoníku z r. 1964 v původním znění [§ 764 občanského zákoníku ve znění účinném od 1. 1. 1992] podle ustanovení o odpovědnosti za škodu způsobenou provozem dopravních prostředků, tj. podle § 427 a násl. obč. zák. (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 31. 10. 1978, sp. zn. 2 Cz 28/78, č. 35/1980 Sb. rozh. obč.). Také škodu vzniklou cestujícímu uklouznutím na schůdkách železničního vagónu lze posoudit jako škodu vyvolanou zvláštní povahou provozu železnice (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 27. 6. 1977, sp. zn. 2 Cz 19/77, č. 30/1979 Sb. rozh. obč.). Avšak nejde o provoz dopravního prostředku u škody utrpěné pádem na zasněženém nástupišti či zledovatělé silnici po vystoupení z vlaku, resp. autobusu (srov. rozhodnutí Krajského soudu v Praze ze dne 20. 9. 1956, sp. zn. 17 Co 441/56, č. 60/1957 Sb. rozh. obč.). Uvedené judikatorní závěry jsou vzhledem k obdobné současné právní úpravě použitelné i nadále.

Jelikož je napadené rozhodnutí odvolacího soudu z pohledu uplatněného dovolacího důvodu správné, Nejvyšší soud dovolání žalovaného podle § 243b odst. 2 o. s. ř. zamítl.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Odporová žaloba
- Autonomie vůle (exkluzivně pro předplatitele)
- Správní žaloba a trestní rozsudek
- Střídavá péče (exkluzivně pro předplatitele)
- Styk dítěte s rodičem (exkluzivně pro předplatitele)
- Nesprávné poučení
- Nájem bytu
- Nároky pozůstalých (exkluzivně pro předplatitele)
- Odpovědnost státu za újmu (exkluzivně pro předplatitele)
- Promlčení (exkluzivně pro předplatitele)
- Valná hromada (exkluzivně pro předplatitele)